

τὰς πράξεις τῆς ἀνθρωπίνης βουλήσεως καὶ τὰς ὑπαγορεύσεις τοῦ ἠθικοῦ νόμου μετὰ τῆς προσηκούσης ἀφελείας ἐπιτυχέστατα. Ὅθεν καὶ ἔλεγεν ὅτι «Αὐτὸς μὲν ἐπείκει τοὺς ἀνθρώπους, οἷους δεῖν εἶναι, Εὐριπίδης δὲ, οἷοί εἰσιν» (Ἀριστοτελ. ποιητ. ΙΘ.) Τέλος δὲ τὸ σύντονον καὶ ἠθικὸν καὶ παθητικὸν τῶν ἐννοιῶν του ἐναρμονίως ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ καθαρὸν, ἀφελές καὶ εὐκρινές τοῦ λεκτικοῦ ὕφους του ἢ πρὸς τὴν χάριν καὶ ἡδονὴν τῆς εὐεπείας καὶ γλαφυρότητος. Ὅθεν ὁ δαιμόνιος οὗτος ἀνὴρ τὸν θριγκὸν τῆς Τραγικῆς τέχνης περιθέμενος ἀφείλετο πᾶσαν ἐλπίδα ὑπερβολῆς καὶ τελειοποιήσεως εἰς τε τὸν Εὐριπίδην καὶ εἰς τοὺς μετ' αὐτὸν ἀκμάσαντας τραγικούς ποιητὰς τῆς ἀρχαιότητος. Οὕτως ἐφρόνει καὶ ὁ Λαέρτιος, ὅστις ἐν βίῳ Πλάτωνος παρὰ βάλλων τὴν πρόθεσιν τῆς Φιλοσοφίας μετὰ τὴν τῆς Τραγωδίας ἀποραίνεται αἴτιον δὲ τὸ παλαιὸν πρὶν τῇ Τραγωδίᾳ πρότερον μὲν μόνος ὁ χορὸς ὑδιδραματίζεν, ὕστερον δὲ Θέσπις ἓνα ὑποκριτὴν ἐξεῦρεν ὑπὲρ τοῦ διαναπαύεσθαι τὸν χορὸν καὶ δεῦτερον Αἰσχύλος, τὸν δὲ τρίτον Σοφοκλῆς καὶ συνεπλήρωσαν τὴν Τραγωδίαν, οὕτω καὶ τῆς Φιλοσοφίας ὁ λόγος πρότερον μὲν ἦν ἡμονοειδὴς ὡς ὁ φυσικὸς· δεῦτερον δὲ Σωκράτης προσέθηκε τὸ ἠθικόν, τρίτον δὲ Πλάτων τὸ διδιαλεκτικὸν καὶ ἐτελεσειούργησε τὴν Φιλοσοφίαν. (Βιβλ. 3-56).

Ἐξετάσαντες διὰ βραχέων, καθόσον αἱ ἀσθενεῖς ἡμῶν, μάλιστα περὶ τὰ τοιαῦτα, δυνάμεις τὸ ἐπέτρεπον τὰ περὶ τῆς γενέσεως καὶ ἀναπτύξεως τῆς Τραγωδίας καὶ ὀφείλοντες ἤδη νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ ἑτέρου εἶδους τῆς δραματικῆς ποιήσεως, τῆς Κωμωδίας δηλονότι, κρίνομεν ἐπάναγκες, ὅπως μὴ μηκύνωμεν τὸν λόγον πέραν τοῦ δέοντος, καταχρώμενοι τῆς ἀνοχῆς καὶ ἐπεικίας ἡμῶν, νὰ διαλάβωμεν εἰς αὐτὴν καὶ περὶ τοῦ δευτέρου τούτου εἶδους, ἐνταῦθα δὲ τὸν λόγον καταλήγοντες ἐπιτραπῶμεν ἵνα ἐκδηλώσωμεν τὴν εὐχὴν ἡμῶν, μᾶλλον δὲ τὴν ἐνδόμυχον ἡμῶν πεποιθὴσιν βασιζόμενοι εἰς τὰς ἐναγωνίους προσπάθειάς τῆς φιλοτίμως ἀναλαβούσης τὸ ἔργον τοῦτο σφριγώσης πατρίου νεότητος, ὅτι θέλωμεν καταξιωθῆναι νὰ ἴδωμεν καὶ νῦν παριστώμενα ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν σκηνῆς ἔργα ἀντάξια τῶν προγονικῶν ἐκείνων ἀριστουργημάτων, εἰς ἃ ἡ φίλη πατρίς κατὰ μέγα μέρος ὀφείλει τὴν ἐαυτῆς δόξαν καὶ εὐκλειαν.

Ἀθῆναι τῇ 12 Σεπτεμβρίου 1870.

Ι. Σ. ΚΡΑΣΣΑΣ.

ΛΟΓΟΣ

ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣ ΕΝ Τῇ ΡΑ' ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΙ ΤΟΥ
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΓΛΛΟΓΟΥ

Ο « ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ »

Τῇ 4 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1869 (1).

ΥΠὸ

N. Δ. ΛΕΒΙΔΟΥ.

Σεβαστὴ ὁμήγουρις!

Πρὶν ἢ ἐξετάσω τὴν κατάστασιν τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τοῦς Ῥωμαίους ἀπὸ τῆς αλώσεως τῆς Κορίνθου, ἀναγκαῖον νομίζω νὰ ἀφηγηθῶ ἐν συντόμῳ τὰ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς πρὸ ταύτης συμβάντα καὶ τὰς πράξεις τῶν Ῥωμαίων πρὸ τῆς ἐντελοῆς καθυποτάξεως τῆς Ἑλλάδος. Τὰ δὲ συμβάντα ταῦτα εἰσὶν ἐγκεντρισμοὶ θνητοφόροι, οὓς ἡ ἔμπειρος ἐκείνη ἱατρὸς, ἡ Ῥώμη, ἐπὶ τῶν βεβαρυμένων ἐκ πολλῶν δυστυχιῶν βραχιόνων τῆς Ἑλλάδος ἐξετέλεσεν.

Ἡ ἀπηνυδηνυῖα λοιπὸν διδάσκαλος τῶν Ἐθνῶν, αὕτη ἡ πρόδρομος τῶν διδαγμάτων τοῦ Σωτῆρος, τῶν ἀρχῶν τοῦ Εὐαγγελίου, ἡ μήτηρ τῶν εὐφρεστερῶν ἀνδρῶν τοῦ κόσμου, ἡ Ἑλλὰς μετὰ τῶν ἀποικιῶν αὐτῆς καὶ μετὰ τῶν χωρῶν, ἃς τὰ τέκνα αὐτῆς ἐξελλήνισαν, δὲν ἡδυνήθησαν αἱ χῶραι αὗται, λέγω, νὰ προϊδῶσι τὸ ὄλεθρον καὶ νὰ προαισθάνθῃσι τὴν καταιγίδα, ἥτις ἐπέκειτο ἐκ τῆς βαθμικῆς ἀναμίξεως τῆς Ῥώμης εἰς τὰ πράγματα αὐτῶν, εἰς τὴν Ἀνατολήν. Ὅταν βλέπη τις, λέγει ὁ Montesquieu, ἐξετάζων τὴν κατάστασιν τῆς Ἑλλάδος, τῆς Μακεδονίας, τῆς Συρίας καὶ τῆς Αἰγύπτου μετὰ τὴν κατατρόπωσιν τῆς Κερχηδόνας, δύο μεγάλους λαοὺς πολεμοῦντας πόλεμον μακρὸν καὶ πεισματώδη, πολιτεύεται συνήθως κακῶς, νομίζων, ὅτι δύναται νὰ διαμείνῃ ἡσυχος θεατὴς· διότι ὅστις ἐκ τῶν δύο λαῶν νικῇ, ἐπιχειρεῖ κατ' ἀρχὰς νέους πολέμους. Τοῦτο ἔπαθον αἱ Ἑλληνικαὶ χῶραι· δὲν ἔβλεπον δηλονότι τὸν μακρὸν πόλεμον τῆς Ῥώμης μετὰ τῆς Κερχηδόνας.

Οἱ Ῥωμαῖοι λοιπὸν ἀνεχάτισαν τοὺς σκοποὺς Ἀντιόχου Γ'. τοῦ μεγάλου βασιλέως τῆς Συρίας.

(1). Σημ. Συνεχίται τότε ὁ σύλλογος «Ποῖα ἡ Κατάστασις τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τοῦς Ῥωμαίους ἀπὸ τῆς αλώσεως τῆς Κορίνθου».

Ἀλλὰ διὰ τίνος; Διὰ τῆς ῥαδιουργίας· ἡ δὲ ῥαδιουργία ἦν ἐν τῶν κυρίων ὅπλων τῆς Ῥώμης, δι' οὗ κατέστρεφε τὰ κράτη· ἡ ῥαδιουργία δὲν ἐτραυματίζειν ἀμέσως, δὲν ἦν ὅπλον καταφανές· πλὴν τὰ ὑπ' αὐτῆς προξενούμενα τραύματα ἐφαίνοντο μετὰ τινα χρόνον, ὅτε πλέον δὲν ἐθεραπεύοντο. Ὁμολογήσωμεν ἄρα, Κύριοι, ὅτι ἡ Ῥώμη ἦν τὸ πολιτικώτερον ἔθνος τῆς ἀρχαιότητος. Ἡ δὲ πολιτικὴ δὲν ἐκλέγει τὰ μέγα ἀδιαφοροῦσα ἂν ἦναι ἐντιμα ἢ μὴ· τοὺς σκοποὺς καὶ μόνον τοὺς σκοποὺς αὐτῆς ἔχει ὑπ' ὄψιν.

Οἱ Ῥωμαῖοι ὑπεκίνησαν τὴν δυσπιστίαν τῶν Πτολεμαίων, τῶν Σελευκιδῶν καὶ τῶν ἐν τῇ ἐλλάσσονι Ἀσίᾳ βασιλέων πρὸς ἀλλήλους. Δὲν ἠνόουν οἱ δυστυχεῖς οὗτοι — ἂν καὶ βασιλεῖς — ὅτι αἱ ἐνέργειαι τῆς Ῥώμης εἰς οὐδὲν ἄλλο ἔτεινον, εἰμὴ εἰς τὸ νὰ διαιρέσωσιν αὐτοὺς, ἵνα μὴ δυνηθῶσι νὰ ἀντιταχθῶσι κοινῇ κατὰ τῶν Ῥωμαίων. Διότι πολλάκις οἱ ἄνθρωποι, μὴ ἀποβλέποντες εἰς τὸ τέλος καὶ τὸν σκηπὸν τῶν ἐνεργειῶν τῶν ἄλλων, νομίζουσιν, ὅτι πάντες δωρεὰν πρὸς ὑπεράσπισιν προσφέρονται· δὲν βλέπουσι πάντοτε οἱ ἄνθρωποι, δὲν καθορῶσι πάντοτε τὰ ἔθνη καὶ τὸ ὑπολανθάνον τῶν βοηθούντων συμφέρον. Ἐπειδὴ δὲ μὲ ἐννοεῖτε, εἶναι περιττὸν νὰ ἀναπτύξω ζητήματα ἐκτὸς τοῦ προκειμένου εὐρισκόμενα· ἐν τούτοις φεύγετε τὴν εὐπιστίαν, ἀναθεματίζοντες τὸ «πίστευε καὶ μὴ ἐρεῦνα.» Τὰ ἔθνη ἄλλως τε ὀφείλουσι νὰ ἐρευνῶσι καὶ νὰ μὴ πιστεύωσιν.

Οἱ Ῥωμαῖοι σπεύδουσιν εἰς τὴν πρόσκλησιν τῶν Πτολεμαίων κατὰ Ἀντιόχου Δ' τοῦ ἐπιφανοῦς, οὗτος δὲ Ῥωμαϊκῇ διαταγῇ ἐκένωσε τὴν Αἴγυπτον.

Οἱ Ῥωμαῖοι μετὰ ταῦτα ὑποθάλλουσι τὰς πολλὰς καὶ θορυβώδεις ἐριδας περὶ τοῦ θρόνου τοῦ Συριακοῦ βασιλείου. Τὴν ἐνέργειαν ταύτην πολλὰ τῶν καθ' ἡμᾶς ἐθνῶν ἐμιμήθησαν ἐν τῇ πολιτικῇ. Ἡ πολιτικὴ λοιπὸν — τὸ ἐπαναλέγω — ἐφευρέθη, οὕτως εἰπεῖν, ὑπὸ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Κράτους.

Οἱ Ῥωμαῖοι κληρονομοῦσι καὶ διαδέχονται τὸ βασίλειον Ἀττάλου τοῦ Γ' καὶ ὁ ὕπατος Περπήννης ὑποτάσσει τὸν ἀνθιστάμενον Ἀριστόνικον.

Φίλιππος ὁ Γ', βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας, συμμαχεῖ μετὰ τοῦ Ἀννίβα, ἵνα κυριεύσῃ τὴν Ῥωμαϊκὴν Ἰλλυρίαν· κατὰ δὲ τὴν προσβολὴν ταύτης προσορμίζεται αἰφνης Ῥωμαϊκὸς στόλος καὶ ὁ Δαιδῆνος ἐπιφέρει τὴν πῦσιν τοῦ πολέ-

μου, συγκροτεῖ τὴν συμμαχίαν τῶν Ἑλλήνων καὶ τοῦ Ἀττάλου κατ' ἐκείνου. Πλὴν οἱ ἐν τῇ Ἀχαϊκῇ συμπολιτεῖᾳ περιπλέκονται εἰς πόλεμον, διαρκέσαντα δέκα ἔτη, ἀπορροφήσαντα δὲ τὰς ἑλληνίδας δυνάμεις.

Οἱ Ῥωμαῖοι, μαχομένου τοῦ Φιλίππου κατὰ τῶν Ῥοδίων καὶ τοῦ Ἀττάλου, συγκροτοῦσι συμμαχίαν, ἀποτελουμένην ἐκ τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἀντιμακεδονικοῦ κόμματος, ἐκ τῆς Αἰγύπτου, ἐκ τῆς Ῥόδου, ἐκ τῆς Περγᾶμου καὶ κηρύττουσι πόλεμον κατ' αὐτοῦ.

Ὁ Τίτος Κοϊντίος Φλαμινῖος, ὕπατος Ῥωμαῖος, ἐξαναγκάζει τὴν Ἀχαϊκὴν συμμαχίαν νὰ ἀποχωρισθῇ τοῦ Φιλίππου.

Μετὰ τὴν παρὰ τὰς Κυνὸς Κεφαλᾶς μάχην καὶ ἀφοῦ ὁ Φίλιππος ἀπώλεσε τὰς κτήσεις αὐτοῦ ἐν Θράκῃ, ἐν Ἑλλάδι, ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου Πελάγους καὶ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὁ Φλαμινῖος κηρύττει ἐν τοῖς Ἰσθμοῖς τὰς ἑλληνικὰς πολιτείας ἐλευθέρας.

«Μοὶ φαίνεται, λέγει ὁ Montesquieu, ἐξ ἐπτάζων τὴν πολιτικὴν, ἣν ἐτήρησαν οἱ Ῥωμαῖοι πρὸς καθυπόταξιν τῶν λαῶν, ὅτι ἡ μετριοφροσύνη, ἣν δεικνύει τις, ἀφοῦ τὰ πάντα ἤρπασεν, οὐδ' ἐν εἶναι ἀξία μεγάλων ἐπαίνων.» Ἀλλ' οὐδὲ μετριοφροσύνη δύναται νὰ ὀνομασθῇ ἡ προκήρυξις τοῦ Φλαμινίου. Ἴνα δ' ἐννοήσητε, Κύριοι, τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἐλευθερίας, ἐν μόνον ἀρκοῦμαι νὰ ἀναφέρω· αἱ ἑλληνικαὶ τούτέστι πολιτεῖαι ἐφρουροῦντο ὑπὸ στρατιωτῶν Ῥωμαίων. Πλὴν εἶναι τοῦτο ἐλευθερία; Ὡστε ἡ προκήρυξις τοῦ Ὑπάτου ἐκείνου εἶναι ἄλλο πολιτικὸν σχέδιον τῆς Ῥώμης.

Ὅτε ὁ Ἀννίβας συνεβούλευσε τὸν Ἀντίοχον νὰ μεταφέρῃ εἰς τὴν Ἀσίαν τὸν πόλεμον, οἱ Αἰτωλοὶ προσεκάλουν τὸν Ἀντίοχον νὰ ὑπερασπίσῃ αὐτούς. Πττηθέντος δ' ἐν ταῖς Θερμοπύλαις, οἱ Ῥωμαῖοι ὑποτάσσουν τοὺς συμμαχήσαντας αὐτῷ Ἕλληνας. Μεταβαίνουσιν εἰτα εἰς τὴν Ἀσίαν· τότε λοιπὸν ἐπαναστατοῦσιν οἱ Αἰτωλοὶ, ἀλλ' ἡττηθέντες, ἐξαρτῶνται ἐκ τῶν Ῥωμαίων.

Ἐνακὶ τῶν γνωστῶν ἐκείνων συμβάντων ἡ Μακεδονία διὰ τῆς ἐν Πύδνᾳ μάχης, τῆς μίαν καὶ μόνην ὥραν διαρκεσάσης, καθυπετάγη εἰς τοὺς Ῥωμαίους. Διηρέθη τότε εἰς τέσσαρας δημοκρατίας καὶ διὰ διαφόρων ἀπαγορεύσεων τῶν πρὸς ἀλλήλας σχέσεων τῶν τεσσάρων δημοκρατιῶν, κατώρθωσαν εὐσχήμως πάλιν οἱ Ῥωμαῖοι

ὡς ἐσυνείθιζον, νὰ καταστήσωσι τὰς τέσσαρες δημοκρατίας εἰς κατάστασιν οὐδετερότητος ἄκρας πρὸς ἀλλήλας.

Νῦν καρποῦνται τῶν δημοσίων κτημάτων, τῶν ἀργυρείων καὶ τῶν χρυσευρχειών.

Ἡ κάρπωσις τούτων ἦν εὐχάριστος τοῖς κατοικοῖς· Ἀναμφισβόλως οὐχί· διότι ὅταν ἡ κυβερνήσις φορολογῇ, ἐπιβληθεῖτα ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, καὶ τὴν δουλείαν διακονίζουσα, τότε οὐδὲν τούτου χειρόν κακόν. «Οἱ φόροι, λέγει ὁ Malesherbes, οὐ· ὁ μονάρχης εἰσπράττει ἀπὸ τῶν εὐπηκόων αὐτοῦ, πρέπει νὰ ὦσιν ὥσπερ οἱ ἄνθρωμοί, οὐ· ὁ Ἥλιος ἀφαιρεῖ ἀπὸ τῆς γῆς, ἀλλ' οὐκ οἱ ἐπιστρέφουσιν εἰς αὐτὴν ὡς γόνιμος ὑδρόσος».

Πρὸς τούτοις, ὅσον ἀφορᾷ τὴν καθυπόταξιν τῆς Μακεδονίας, πάντες οἱ πλούσιοι πολῖται ἐξωρίσθησαν εἰς τὴν Ἰταλίαν, διότι, ὡς ἔλεγον οἱ Ῥωμαῖοι, ἡ κατάστασις αὐτῶν δὲν ἤρμοζεν ἐν δημοκρατομένῃ χώρᾳ. Ἀλλ' ἡ δημοκρατία δὲν εἶναι ὑπέρμαχος τῆς πτωχείας, καὶ ἐπειδὴ ἡ ἀρχαία τῶν Ἀθηνῶν δημοκρατία ἀπέθανε πρὸ πολλοῦ, ἀποβλέψατε πρὸς τὴν Γένουαν, τὴν Ἑνετίαν καὶ τὴν Ἀμερικὴν.

Ἐν τούτοις ἐπανέλθωμεν.

Μετὰ τὰ περὶ τὴν πατρίδα τοῦ Ἀλεξάνδρου θλιβερά συμβάντα οἱ Ῥωμαῖοι δὲν ἐτελείωσαν τὴν ἀποστολὴν αὐτῶν. Ἡ Ἰλλυρία κατακυριεύεται, ἡ Ἡπειρος λεηλατεῖται· ἐξδομήκοντα πόλεις αὐτῆς καταστρέφονται καὶ ἐπέκεινα τῶν ἑκατὸν χιλιάδων κατοίκων ἐξανδραποδίζονται· οἱ ἐν Ἑλλάδι μακεδονίζοντες ἀπάγονται εἰς Ῥώμην· ἡ Βοιωτία, ἡ Αἰτωλία καὶ ἡ Ἀκαρνανία μετ' ἄλλων πολλῶν πόλεων ἀπορρακίζονται χιλίων ἐπιστήμων πολιτῶν· ἡ Αἴγυπτος καὶ αἱ Ἑλληνίζουσαι πόλεις καταλαμβάνονται ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων· τῷ 148 ἔτι ἡ Μακεδονία γίνεται πλέον Ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία· μετὰ τὰ περὶ τὸν Μέτελλον ὁ Λεύκιος Μόμμιος ἀνασκάπτει τὴν Κόρινθον Συγκλητικῇ διαταγῇ καὶ ἡ Ἑλλάς γίνεται Ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία, ἐπίσης ἐκ τῆς Μακεδονίας ἐξαρτωμένη.

Ἰδατε λοιπὸν, Κύριοι, τὰς ἐνεργείας, ἃς ἡ Ῥώμη μετεχειρίσθη· ἡ δ' ἱστορία στερεῖται ἄλλου ἔθνους τοσαῦτα διὰ τοιούτων κατορθώτων. Ὁ πολιτικὸς νοῦς τῆς Ῥώμης εἶναι μοναδικός· καὶ θαυμάσιος.

Ἀναχαιτίζουσι τοὺς σκοποὺς Ἀντιόχου Γ' τοῦ Μεγάλου· ὑποκινοῦσι τὴν δυσπιστίαν μεταξὺ

τῶν Πτολεμαίων τῶν Σελευκιδῶν καὶ τῶν ἐν τῇ Ἑλλάσσονι Ἀσίᾳ βασιλέων· σπεύδουσι πρὸς τοὺς Πτολεμαίους· ὑποθάλλουσιν ἐρίδας· κληρονομοῦσι τὸν Ἀττάλον· συγκροτοῦσι συμμάχίαν τῶν Ἑλλήνων καὶ τοῦ Ἀττάλου κατὰ τοῦ Φιλίππου· περιπλέκονται τὴν Ἀχαϊκὴν συμπολιτείαν εἰς πόλεμον· συγκροτοῦσι συμμαχίαν τριῶν πόλεων· πάλιν κατὰ τοῦ Φιλίππου· ἐνόησαν μετ' αὐτῆς τοὺς ἐν Ἑλλάδι ἀντιμακεδονίζοντας· ἀποχωρίζουσι τοῦ Φιλίππου τὴν Ἀχαϊκὴν συμπολιτείαν· κηρύττουσι τὰς ἑλληνικὰς πολιτείας ἐλευθέραι· ὑποτάσσουσιν εἰτα τοὺς συμμάχους τῷ Φιλίππῳ Ἑλληνας· καθυποτάσσουσιν τοὺς Αἰτωλοὺς, τὴν Μακεδονίαν· καρποῦνται ταύτης· ἐξορίζουσι τοὺς πλουσίους πολίτας αὐτῆς· ἡ Ἰλλυρία καὶ ἡ Ἡπειρος καταστρέφονται· ἡ Αἴγυπτος καὶ αἱ Ἑλληνίζουσαι πόλεις καθυποτάσσονται· ἡ Μακεδονία γίγνεται Ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία· ἡ Κόρινθος ἀνασκάπτεται· ἡ Ἑλλάς ὑποτάσσεται.

Τότε ἐπεστράφη εἰς ἐπιτροπὴν, ἐκ δέκα συγκλητικῶν καὶ τοῦ Μομμίου συγκροτουμένην, ἡ διοίκησις τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ σύνταξις τοῦ ἁρμαδίου κανονισμοῦ.

Διηρέθη λοιπὸν τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος εἰς ἐπαρχίας διοικουμένας ὑπὸ τῶν ἀνθυπάτων, ἐχόντων περὶ αὐτοὺς συμβούλιον, οὗτινος τὰ μέλη ὠνομαζόντο πάρεδροι.

Ἡ τοιαύτη διοίκησις ἐπεβλήθη τῇ Μακεδονίᾳ, τῇ Κρήτῃ, τῇ Αἰγύπτῳ, τῇ Κύπρῳ, τῇ Συρίᾳ καὶ τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ. Ἐννοεῖται ὁμοῦ οἰκοθεν, ὅτι ἡ διοικητικὴ αὕτη μορφή εἰς οὐδὲν ἄλλο ἔτεινεν εἰμὴ εἰς τὸ νὰ κρατῇ ὑποταγμέναις τὰς χώρας. Καὶ νὰ μὲν προσεπάθησαν οἱ Ῥωμαῖοι νὰ ἐκλατινίσωσι ταύτας διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς ἐαυτῶν νομοθεσίας, ἀλλ' ἰδόντες μετέπειτα, ὅτι ἐκινδύνουν αὐτοὶ μᾶλλον νὰ ἐξελληνισθῶσι, παρητήθησαν τοῦ σκοποῦ.

Ὅθεν εὐρίσκοντο αἱ χώραι αὗται εἰς κακὴν ἵνα μὴ εἶπω οἰκτράν, κατὰστασιν· διότι ὅταν παύτῃ ἡ αὐτονομία ἔθνους τινός, εἶναι μωρία νὰ πιστεύωμεν, ὅτι τὸ ἔθνος ἐκεῖνο δύναται νὰ εὖτυχῇ. Ἡ αὐτονομία εἶναι διὰ τὰ ἔθνη ὅ,τι ἡ βούλησις διὰ τοὺς ἀνθρώπους· ἀφαιροῦντες τὴν βούλησιν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, συναφαιρεῖτε καὶ τὸ βουλευέσθαι καὶ τὸ ζῆν· ἀφαιροῦντες ὁμοίως τὴν αὐτονομίαν ἀπὸ τῶν ἔθνων, συναφαιρεῖτε καὶ τὴν ἐθνικὴν ζωὴν.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν διακοσμητικὴν τῆς ἐν ταῦθα

Ἑλλάδος κατάστασιν ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους κατὰ τοὺς χρόνους, ὧν τὰ συμβάντα ἀφηγοῦμαι, ἤκμαζεν ἔτι καὶ μάλιστα ἐν Ἀθήναις. Συνέβαινε δηλονότι ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν Ἀθήναις τότε ὅ,τι ἐπὶ τῶν ἀποκοπτομένων ῥόδων, διατηρούντων ἐπὶ τινα χρόνον τὸ ἀνθρώπινον καὶ εὖσμον.

Ὅτι δ' ἤκμαζεν ἔτι ἐν Ἀθήναις τὸ πνεῦμα καὶ ἡ παιδεία ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι ἔπεμπον ἐνταῦθα τὰ τέκνα αὐτῶν, ἵνα σπουδάσωσι καὶ τιμὴν ἐθεώρουν τὴν ἐν Ἀθήναις σπουδῇ.

Ἡ Ἑλλάς ἐν τῇ δουλείᾳ, πρὸ πάντων ἡ γηραιά καὶ ἐνδοξος αὕτη πόλις ἦν ὁ ἥλιος, οὗ αἱ ἀκτῖνες, πανταχόθεν ἀναχωροῦσαι, ἐξελλήνιζον τοὺς κατακτητὰς, ῥωμαῖος δὲ ἦν ὁ ποιητὴς ὁ εἰπὼν: « ἡ Ἑλλάς... εἰς τὸ ἀγροῖκον Λάτιον οὕτην καλλιτεχνίαν εἰσήγαγε ».

Τοιαύτη ἐν περιλήψει ἡ μέχρι τοῦ Σύλλα κατάστασις· ναὶ μὲν ἡ Ἑλλάς καὶ αἱ λοιπαὶ χώραι ἦσαν ὑποτεταγμέναι, ἀλλ' ὅμως δὲν ἔπασχον ὅ,τι ἐπέπρωτο νὰ πάθωσιν ἐπὶ τοῦ εὐγενοῦς τούτου τέκνου τῆς Ῥώμης.

Μετὰ τὰ ἀνδραγαθήματα τοῦ Σύλλα ἐν Ἀθήναις καὶ ταῖς ἄλλαις χώραις ἡ διοίκησις κατέστη καταθλιπτικωτέρα.

Ὅ,τι δὲ τὰ μάλιστα κατέτρυχε τοὺς Ἑλληνας ἦν ἡ *τεταλμαντία*. Διότι μὴ νομίζετε, ὅτι οἱ αἵτιοι τῆς δεινῆς καταστάσεως τῶν Ἑλλήνων ἦσαν πάντοτε οἱ Ῥωμαῖοι· ναὶ μὲν αὐτοὶ θεωρηθείωσαν ἡ κυρία τῶν κακῶν πηγή, ἀλλ' εἰς τὸν ποταμὸν, ὥσπερ ἄλλα ῥυάκια, καὶ οἱ Ἕλληνες συνέτρεχον: « Ἡμεῖς αὐτοὶ πολλάκις, λέγει ὁ Ghénier, προξενούμεν ἡμῖν τὰς δυστυχίας ». Οἱ πλούσιοι δηλ.: Ἕλληνες ἵνα ἀποφεύγωσι τὰς καταθλιπτικὰς φορολογίας γνωρίζετε τί ἔπραττον; Ἡγόραζον τίτλους καὶ ἐπειδὴ ἐγίγνοντο πολῖται ῥωμαῖοι, ἡ φορολογία κατεμάστιζε μόνον τὸν πέννητα λαόν.

Οἱ Ἕλληνες κατέλαβον τὴν θέσιν τῶν πληβείων τοῦ 259 ἔτους καὶ ἀνεγίνωσκε τίς ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν, ὅτι ἦσαν *addicta*, κτήνη τῶν Ῥωμαίων καὶ τῶν πλουσίων.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης καὶ ὀλίγω πρότερον ἤρχισαν οἱ Ῥωμαῖοι νὰ εἰσάγωσιν ἐν Ἑλλάδι τὴν Ῥωμαϊκὴν νομοθεσίαν. Πλὴν μὴ νομίσητε, ὅτι ἐποίησαν γενικὴν ἀφομοίωσιν τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῆς Ῥώμης ὡς πρὸς τὴν νομοθεσίαν. Οὐχί. Οἱ Ῥωμαῖοι ἦσαν ἔθνος πρακτικὸν καὶ καλῶς ἐγνώριζον, ὅτι ἤθελεν εἶσθαι δυσκολώτερον νὰ

εἰσαγάγωσιν ὀλίκληρον τὴν νομοθεσίαν ἐξ ἐφ' ἑαυτοῦ. Ὅθεν κατὰ τὰς ἀντιφουμένους διαφορὰς ἐδίκαζον κατὰ τὸ Ῥωμαϊκὸν δίκαιον καὶ τὸ τμήμα ἐκεῖνο τοῦ νόμου, τὸ ἀποβλέπον ὀρισμένην τινὰ περίπτωσιν, ἔμενε πλέον ἐν ἰσχύϊ. Τὸ αὐτὸ ἐγίγνετο δι' ἄλλην περίπτωσιν καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς: « Μόνη ἡ ἀνυψία τῶν κατακτητῶν, » λέγει Γάλλος τις συγγραφεὺς, ἐπιβάλλει ἐπὶ πάντων τῶν λαῶν τοὺς νόμους καὶ τὰ ἔθιμα » τῶν κατακτητῶν· τοῦτο ὅμως κατ' οὐδὲν συντελεῖ, διότι ἐν πάσῃ κυβερνήτῃ δύναται τις νὰ ᾔῃαι ὑπήκοος. »

Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ βιομηχανία, οἱ δύο οὗτοι μοχλοὶ τῶν κοινωνιῶν πηρήκμασαν. Ἡ Ἑλλάς, ἡ ἐν τῇ ἐμπορικῇ μονομαχίᾳ τὴν Φοινίκην ἐκείνην καταβαλοῦσα, κατέπεσεν ὡς πρὸς τὸ ἐμπόριον ἡ Ἑλλάς, ἡ τὸν Δαίδαλον τιμήσασα, κατέπεσεν ὡς πρὸς τὴν βιομηχανίαν.

Ὁ πληθυσμὸς ἐμειώθη· ἀναλογίσθητε πόσοι ἀπέθανον ἐπὶ Νέρωνος. Καὶ διὰ τί τάχα; Ἴνα παρ' αὐτοῦ κληρονομηθῶσι, καὶ διότι ἡ Πυθία ὠνόματεν αὐτὸν Ὀρέστην. Ἐφέρετο ὁ Νέρων ὥσπερ κατακτητὴς, « καὶ ὁ κατακτητὴς, ὅπως ὁ Fontenelle παρατηρεῖ, ἵνα δικαιωνίσῃ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἐξολοθρεύει ὅσῳ τὸ δυνατόν πλείους ἀνθρώπους. »

Φεῦ! πῶς μετεβλήθη ἡ Ἑλλάς. Εἶναι ἐκείνη, ἥτις κατεκάλυψε διὰ τῶν ἀποικιῶν τὰ παράλια τοῦ Εὐξείνου καὶ τῆς Εὐρώπης; Εἶναι ἐκείνη, ἡ ἕνεκα πληθώρας πληθυσμοῦ τὴν Ἀφρικὴν κατοικίσασα; Εἶναι ἐκείνη, ἡ ἐπὶ τὴν Ἀσίαν πολυαρίθμους ἀποικίας ἐκπέμφασα; Εἶναι ἐκείνη, ἡ τὴν Φαναγόρειν καὶ τὸ Παντικάπαιον καὶ τὴν Ὀλβίαν μὲ κατόικους πλουτίσασα; Ναί! « Ἐν γὰρ τῷ μακρῷ χρόνῳ, λέγει ὁ Ἡρόδοτος, πολλὰ μὲν ἔστι ἰδεῖν, τὰ μὴτις ἐθέλει, πολλὰ καὶ παθεῖν. » Τοῦτο δὲν ἐφαρμόζεται μόνον ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων, τοῦτο πολλῷ μᾶλλον ἀφορᾷ τὰ ἔθνη. Ὑπῆρξαν ἔθνη μεγάλα, ἅτινα ἐξηφανίσθησαν· ἡ Φοινίκη, ἡ Καρχηδὼν, ἡ Αἴγυπτος, ἡ Βαβυλὼν δὲν ὑπάρχουσι πλέον. Ὑπῆρξαν ἔθνη μικρά, ἅτινα κῦξησαν. Ὑπῆρξαν ἔθνη βάρβαρα, ἅτινα νῦν ἐπὶ πολιτισμῷ ἐγκυχῶνται. « Ὅμοίως, λέγει πάλιν ὁ Ἡρόδοτος, θέλω διεξέλθει καὶ τὰς μικρὰς καὶ τὰς μεγάλας πόλεις. Διότι ἐκ τούτων, ὅσαι μὲν πρὸ πάλαι ἦσαν μεγάλαι, αἱ περισσότεραι νῦν ἐξ αὐτῶν κατήντησαν μικραί· ὅσαι δ' ἐπὶ τῆς

ἐπεὶ οὐκ ἔστιν ἐν ταῖς ἐποχῇς μου ἦσαν μεγάλα πρότερον ἦσαν μικρά. Ἐξέδρετε τί λέγει ὁ Στράβων περὶ τῶν Θηβῶν; Ὅτι δὲν ὁμοιάζουσιν οὐδὲ μὲ κώμην! Καὶ τίνες εἰσὶν αὗται; Αἱ Θῆβαι, ἃς οἱ μὲν ποιηταὶ ὑμνήσαν οἱ δὲ στρατηγοὶ ἐδόξασαν, αἱ τὰς ἀφροῦς τῆς πελωρίας Σπάρτης κατασυντρίψασαι.

Καὶ ναὶ μὲν μετέπειτα, μετὰ τὴν τοῦ Σύλλα δηλονότι ἐποχὴν, ὁ Καῖσαρ ὠκοδόμησε τὴν Κόρινθον, πλὴν τὰ μὲν ἔργα τῆς ἀρχαίας τέχνης τούτου ἕνεκα κατεστρέφοντο, τὰ δὲ μάρμαρα τὰ ἐκ τῶν οἰκοδομημάτων ἐκεῖ μετεκομίζοντο, ἵνα κτισθῇ ἡ νέα πόλις.

Ἀλλὰ μήπως ἐλησμονήσατε τὴν ἀπαγωγὴν τῶν καλλιτεχνημάτων εἰς Ῥώμην; Ἐνθυμήθητε τοὺς πρὸ τοῦ Σύλλα καὶ αὐτὸν τοῦτον. Στρέψατε τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν περιφανῆ τοῦ Ὀλυμπίου Ναόν· ἐνῷ τὸ Καπιτώλιον σκιρτᾷ διὰ τοιοῦτους ξένους, αἱ ἐναπομείνουσαι ἐκεῖναι στῆλαι θρηνοῦσι τὴν ἀπαγωγὴν τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν. Χελιδόνες πετροδύμονες ἐν αὐταῖς ἐμφωλεύουσι, τὸ βρύον ἐπὶ τῶν κορυφῶν.

Ἐν τῇ δεινῇ ταύτῃ καταστάσει, ἐν τῇ καταστροφῇ καὶ τῇ τοῦ Ἑλληνισμοῦ πανωλεθρίᾳ μὴ λησμονήσωμεν, ὅτι δύο ἀθληταὶ γενναῖοι καὶ παλαιοὶ δὲν κατεδολήθησαν· ἐκεῖ μὲν τὸ Ἀμφικτυον. Συνέδριον, ἐδῶ δὲ ὁ Ἄρ. Πάγος. Οἱ θεοὶ ὁμῶς καὶ τὸ νεκρὸν γράμμα δὲν βοηθεῖ τὰ ἔθνη.

Ἐνῷ λοιπὸν οἱ Ἕλληνες ὁσημέραι καθίσταντο πενέστεροι, ἐνῷ αἱ ἐμφύλιαι ταραχαί, αἱ ἕνεκα Ῥωμαίων ἀνδρῶν γιγνόμεναι, ἔτι μᾶλλον κατέστρεφον τὴν Ἑλλάδα, ἡ ἐλευθερία ἡ φαινομένη ἐλευθερία, πράγματι δὲ δουλεία ἐνοθεύετο ἔτι μᾶλλον διὰ τῆς ἐπεμβάσεως τῶν ἀνθυπάτων.

Εἰς τὴν κατατίεσιν τῆς ἐλευθερίας συνέτεινε καὶ ἡ δουλοποιία. Ὁ γεωργὸς ὁ ἐπὶ τριακονταετίαν τὴν γῆν γεωργήσας, προσεκολλᾶτο τῇ γῇ αὐτός τε καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ. Δὲν ἦν δούλος τοῦ κυρίου, ἀλλὰ τῆς γῆς, καὶ πωλουμένου τοῦ κτήματος, συνεπωλεῖτο μετ' αὐτοῦ. Τὴν αἰσχροὺς ταύτην ἐφεύρεσιν, τὴν ἐπὶ πολὺ καὶ τὴν Ἑλλάδα καταμαστίσασαν τότε, κατήργησεν ἡ ἐπανάστασις ἐκείνη, ἡ ἐπὶ τῶν σημαιῶν αὐτῆς τὰ τοῦ ἀνθρώπου δικαιώματα ἀναγράψασα, ἡ καὶ στέμματα καὶ διακρίσεις κοινωνικάς κατασυντρίψασα, καὶ ἦν ὀφείλομεν νὰ ὀνομάσωμεν ἀδελφὴν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἡ μεγάλη λέγω τῶν Γάλλων ἐπανάστασις.

Ἐπὶ Οὐεσπεσιανοῦ αἱ ὑποταχθεῖσαι χῶραι ὑ-

πέφερον ἔτι μᾶλλον ὥς ἐκ τῆς κατ' ἐπαρχίας διοικήσεως.

Ἀλλ' ἤδη ἐκ τῶν πολιτικῶν ἐκείνων καταπίεσεων, ἐκ τῆς ὕλικῆς καὶ ἠθικῆς συμφορᾶς, ἐννοῶ τὴν μείωσιν τοῦ πληθυσμοῦ, τοῦ πλούτου, τὴν καταστροφὴν τῶν πόλεων καὶ τῶν ἀρχαίων ἔργων, στρέψωμεν τὸ βλέμμα καὶ πρὸς ἄλλο τι δεινόν, ἀντάξιον τῶν πρώτων, πρὸς τὴν σφηκιὰν ἐκείνην τῶν ἀνδραρίων, τῶν λυμενῶν τῶν κοινωνιῶν, αἵτινες ὑπ' αὐτῶν καταμαστίζονται, ἐπισκεφθῶμεν τοὺς σοφιστὰς, τοὺς προγόνους τούτους τῶν παρ' ἡμῖν σχολαστικῶν (κατὰ μέγα μέρος), οἵτινες δὲν ἐφρόντιζον περὶ τῆς βελτιώσεως τῶν πραγμάτων τοῦ ταλαιπώρου ἔθνους, οἵτινες δὲν ἔβλεπον τὴν προὔσαν τῆς πατρίδος αὐτῶν κατάστασιν, οἵτινες δὲν ἐσκέπτοντο ὅτι μὲ βαπτολογίας καὶ ἐπαναλήψεις καὶ ὄνειρα δὲν τρέφονται αἱ κοινωνίαι. «Πῶς! Ἡμεῖς νὰ σκεφθῶμεν, ἔλεγον οἱ σοφιστὰς καὶ τοὺς λόγους τούτων ἐληρονόμησαν οἱ σχολαστικοί, ἡ οἱ δάσκαλοι, (ἂν δὲ τινες νρὲ παρεξηγήσωσι, θέλω ἀπαντήσῃ αὐτοῖς τὸ τοῦ Κυρίου Ὀρφανίδου):

«Ἀπέχει δὲ ὁ δάσκαλος πολὺ τοῦ διδασκάλου.»

αὖτις! ἔλεγον, ἡμεῖς νὰ σκεφθῶμεν περὶ τῶν πραγμάτων τοῦ ἔθνους; Ἀπαγε! τοῦτο ἀννήκει τοῖς ἀγραμμάτοις. «Ἡμεῖς νὰ σκεφθῶμεν περὶ παρόντων; ἐπαναλαμβάνουσι νῦν οἱ σχολαστικοί. Ἀπαγε! Τὰ ἀρχαῖα τὰ, ἀρχαῖα λέγουσιν ἡμῖν, διότι ἀγνοοῦσι τὰ νέα. Εἰξεύρετε ποῦ εὐοίσκονται; Εἰς τὰ 400 π. χ. Ἐὰν δὲ προχωρήσωσιν ὀλίγον, λέγουσιν, ὅτι τὸ μὲν δὲν εἶναι Ἑλληνικόν, τὸ δὲ δὲν εἶναι Λατινικόν· διότι νομίζουσιν εἰ δεῖλαι, ὅτι ἡ ἀνθρωπότης εἶναι στάσιμος. Οὐχί! Ἡ ἀνθρωπότης εἶναι ἡ πρόοδος. Καὶ σέβωμαι μὲν τὸ παρελθόν εἴπερ τις καὶ ἄλλος, εἰς αὐτὸ δὲ ὀφείλομεν τὸ παρὸν, ὅπερ οὐδεὶς ἀρνηθήσεται. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ ζῶμεν μόνον διὰ τὸ παρελθόν καὶ διανοητικῶς μόνον δι' αὐτὸ νὰ ἐργαζώμεθα. «Περὶ σωτηρίας τῆς πατρίδος οἱ ἀγαθοὶ πολιταὶ ἃς σκέπτονται» ἀνέκραζον οἱ ἐφρόνες ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης· ὁ δὲ χορὸς τῶν σοφιστῶν ἀπῆντα μὲ Μαραθῶνας καὶ μὲ Μυκάλας. Λοιπὸν καὶ ὁ εὐφυὲς Λουκιανὸς ἐσατύρεται αὐτούς: «κἂν περὶ ὕψιστοῦ τινος ἡ μοιχοῦ λέγῃ» Ἀθήνησι, τὰ ἐν Ἰνδοῖς καὶ τὰ ἐν Ἑβραίοις «λεγέσθω. Ἐπὶ πᾶσι δὲ ὁ Μαραθὼν, καὶ ὁ ναίγειρος» . . .

Πλὴν μὴ νομίσῃτε πάλιν, ὅτι μόνον σοφισταὶ ἐγεννήθησαν ἐν Ἑλλάδι τότε. Ἡ βλακία ἔχει καὶ ἀντίπαλον πάντοτε. Ἐκόσμου τότε τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸν Ἑλληνισμόν ὁ Διονύσιος ὁ Ἀλκαριασσεύς ὁ Στράβων ὁ ἐξ Ἀμασειας, ὁ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης, ὁ Ἀρριανός, ὁ Λουκιανός, ὁ Λογγίνος, ὁ Παισανίας, ὁ Γαληνός, ὁ Πλούταρχος καὶ εἴτε ὁ Δίων ὁ Κασσιος, οἱ Χρυσόστομοι μετέπειτα οἱ Βασίλειοι καὶ οἱ Γρηγόριοι.

Ἐν τούτοις ἀνέλωμεν ὀλίγον.

Μετὰ τοὺς Ἀντωνίους ἡ Ἑλλὰς ἐμαράνθη τὰ μέγιστα. Ἐπιμαρτύρομαι δὲ τὸν Παισανίαν, λέγοντα περὶ τῆς πόλεως τῶν Πανοπέων, τῆς ἄλλοτε μεγάλης καὶ πολυανθρώπου: «ἐν στέγαις κοίλαις κατὰ τὰς καλύδας μάλιστα τὰς νῦν τοῖς ὄρεσιν, ἐνταῦθα οἰκοῦσιν ἐπὶ χαράδρᾳ.»

Πρὸς τούτοις ἡ Δῆλος ἦν ἔρημος.

Ἡ Ῥόδος, ἡ θαλασσοκράτωρ ἐκείνη Ῥόδος, δὲν εἶχεν εἰμὴ τρεῖς πλοῖα.

Ἐπὶ πᾶσι δὲ ἡ μεγίστη πολυτέλεια κατέστρεψε τὰς βάσεις τῆς πολιτείας. «Ἡ πολυτέλεια, λέγει ὁ μελαγχολικὸς καὶ δημοκράτης φιλόσοφος Rousseau, ἡ πολυτέλεια διαρθείρει πάντας, καὶ τὸν πλούσιον, τὸν ἀπολαύοντα ταύτης καὶ τὸν πένητα τὸν διακαῶς ἐπιθυμοῦντα αὐτήν.» Ὁ δὲ Marmontel παρατηρεῖ, ὅτι: «ἡ ἐπιρροή τῆς πολυτελείας διαχέεται ἐφ' ἀπαρσῶν τῶν τάξεων, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς τοῦ γεωργοῦ.»

Τοιαύτη λοιπὸν, Κύριοι, ἐν συντόμῳ ἡ κατάστασις τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους· καὶ δὲν λέγω μὲν, ὅτι ἡδυνήθη νὰ παραστήσω ὑμῖν σαφῶς τὴν εἰκόνα τῶν χρόνων ἐκείνων, ἀποῦ μάλιστα ὁρεῖται τις ἀπὸ τοῦ βήματος νὰ ὁμιλῇ ἀπὸ κλεψύδρας· πλὴν, προσπαθήσας νὰ καταρθώσω τοῦτο, θέλω νῦν παραδώσει τὸν λόγον εἰς ἄλλους, πολλῶ ἐμοῦ κρείττονας, οἵτινες καὶ ταῦτα καὶ ὅσα ἐγὼ παρέλειψα θέλουσιν ἱστορήσει, ἵνα ὑμεῖς ἐν πεποιθήσει ψηφίσῃτε.

Ἀλλὰ, πρὶν ἢ καταβῶ τοῦ βήματος τούτου, ἀνάγκη νὰ ὑπενθυμίσω, ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἠθικῶς κατεξουσίαζε τῶν Ῥωμαίων.

Κατέκτησαν τὰς χώρας ταύτας οἱ Ῥωμαῖοι, ἀλλ' ἡ κατάκτησις ἀντὶ νὰ ἐκλατινίσῃ αὐτὰς ἐξελλήνισε τοὺς κατακτητὰς.

Ἐπέπρωτο λοιπὸν αἱ δύο μάχαι, αἱ ἡ Ἑλλὰς συνεκρότησεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος, τὸ αὐτὸ μὲν ἀποτέλεσμα νὰ ἐπιφέρωσιν, ἀλλὰ κατὰ διάφορον τρόπον· κατὰ μὲν τὴν μίαν ἡ Ἑλ-

λὰς ἦν ἐπιθετικὴ, κατὰ δὲ τὴν ἑτέραν ἀμυντικὴ, πλὴν νικηφόρος κατ' ἀμφοτέρους.

Ὁ ὑπὸ τοῦ Ἀλεξανδρου ἐξελληνισμὸς τῆς Ἀσίας ἦν ἡ ἐπιθετικὴ, ὁ ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος ἐξελληνισμὸς τῶν Ῥωμαίων ἦν ἡ ἀμυντικὴ.

Ἡ Ἑλλὰς λοιπὸν κατ' ἀμφοτέρους τὰς ἡθικὰς ταύτας μάχαις ὑπῆρξε νικηφόρος.

ΟΛΙΓΑ ΤΙΝΑ ΠΕΡΙ ΛΕΣΒΟΥ.

ΥΠΟ

Σ. Α. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ.

(Συνέχεια. — Ἴδε φυλλ. IB'.)

Ἐπὶ τῆς ἀπὸ Παμφίλων εἰς Θερμὴν ἀγούτης, ἐπὶ τοῦ τοίχου παρεκκλησίου τινος ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀγίου Νικολάου, παρατηρεῖται ἡ ἐξῆς ἀφιερωτικὴ ἐπιγραφή

Αὐ]τοκράτορι Ἀδριαν[ῳ]

Ὀλυμπίῳ Σωτη[ρι]

... καὶ Κτίστη ...

Ἐν τῷ χωρίῳ Θερμῇ εὐρίσκονται κτισμέναι ἐπὶ κρήνης καὶ ἀλλαχοῦ αἱ ἐξῆς ἐπιγραφαί

1) «Διὸς μεγίστου».

2) ... ὡς ταν κρανναν ..
καὶ το υδραγωγίον ἀπ
ο Κ[ε]γγρεαν Ἀρτεμιδι θ
ερμια Εὐακω Διτας

3) Ἀρτεμιδι θερμια ευακω Διτας.

4) κα[ι] Δημν[τρος καὶ
θε]ων] καρποφορων
καὶ [θε]ω[ν] πολυ
καρπων καὶ τελεσ
φορων

5) ο Δεμος
Θεον σωτηρα τας πολιος Μαρκον
Αγριππαν τον ευεργετην
καὶ κτιστην

6) Ἀβόλλα καὶ ὁ δᾶμος Εἶδο
μενέα Εἶδομενέως τὸν
εἶρεα καὶ ἀρχειρεα καὶ
ἀγωνοθέταν καὶ πανηγυ
ριαρχαν τὰς Θερμιακὰς
πανηγυριο; ἐπιτελεσσαντα